

Babno Polje

Ob prvem izviru Ljubljanice

Dostop: Babno Polje (757 m) je vas tik pred slovensko-hrvaško mejo in je obenem naše najvišje kraško polje v Notranjskem podolju. Segi k hrvaškemu kraju Prezid in naprej na Prezidsko polje. Tam izvira in ponika Trbuhovica, reka, ki ima pozneje še šest imen. Zadnje med njimi se glasi Ljubljana. Do vasi Babno Polje pelje cesta iz Loške doline proti Prezidu.

Naravne lepote

Zgodovinsko-kulturne znamenitosti

Ni samo visoka planota, je tudi široko polje, kraško polje. In ni samo polje, ki leži daleč notri, najbolj notri na Notranjskem, je dolina. Pa spet ni le dolina, je široka brezvodna kotlina, visoka kotlina, ki ji pravijo tudi slovenski Tibet. Ki naj bi torej spominjala na tibetansko višino, pustoto, civilizacijsko izoliranost, vetrove ... in mraz. Kdor je hodil po Tibetu, bo hitro presodil, da Babno polje ne kaže nič tibetanskega. To je le najbolj odmaknjena Slovenija, najbolj mrzlo polje v njej; ali milo gorko, ko je drugod najbolj vroče. V ravnici vidiš konje, ki so tako samotno razsejani po daljavah, kakor da vsak od njih hoče zase kar hektar pašnika. No, ta slovenski Tibet je pohleven, je mehko notranjski, poln dolinic in vrtač na dnu kotline, ki so jih vrezali potoki in ponikve. Vsenaokoli so enako visoki hribi, enako enolični, enako notranjsko plečati. Vodice izvirajo v njihovih urezninah in po dveh, treh šumljajih in skokih že poniknejo v kraških tleh.

Podoba »slovenskega Tibeta« iz zraka. Spredaj je polje ob vasi Babna Polica, za njim široko Babno polje z istoimensko vasjo. Zadaj je Prezidsko polje na hrvaški strani. Tam izvira Trbuhovica, najbolj zanimiva slovenska kraška reka, ki ima v svojem toku sedem imen, katerih zadnje je Ljubljana.

Po obilnih deževjih ali ob kopnenju snega zna biti teh voda obilo in se stekajo na polje. V milijonletjih so vode polje zravnale kilometre v dalj in šir.

Dandanašnji se vode stekajo v Ljubljano, ki pa tu, na Babnem polju, še nima tega imena. Na hrvaški strani ji Prezidanci rečejo Trbuhovica, na naši pa Babnopoljci Trebuhovica. Kadar je najvišja, ta voda pridre do vasi Babno Polje in kmalu izgine v okoliških retjih. Sicer pa lahko v sušnem obdobju to Ljubljano vidimo le v onečedenem kalu sredi Prezida, ki je videti kakor žolč v trebuhu, zasledujemo pa jo lahko samo po osušeni strugah, ki se zdijo, kot da se stezajo v Gorski Kotar. Kdor bo tu iskal izvir Ljubljane, bo moral po brezpotju iskati izvir Trbuhovice, vprašati sicer prijazne Prezidance, kje je pravzaprav ta izvir. Babno polje ima na vzhodni, hrvaški strani namreč obilo kotanj, kjer občasno vrejo vode; in vse so mlada Ljubljana. Če bi te vode odtekale kam na Hrvaško, v Kolpo ali v Jadran, bi bil glavni izvir najbrž skrbno označen. Tako pa lahko z gotovostjo poznamo le zadnji cilj babnopoljskih voda – Črno morje.

Lahko bi rekli, da je Babno polje najvišje nadstropje Ljubljane. Reka prenika v vse nižja kraška polja, se pretaka po njih in v vsakem ponikne. Nadstropja si naprej sledijo takole: Loško polje, kjer teče Obrh, Cerknjsko polje s Strženom, Rakov Škocjan z Rakom, Planinsko polje z Unico in Ljubljansko barje z Ljubljano. Od strani se s postonjske kotanje v Planinski jami priliva tudi Pivka.

Kotanja, ki na Babnem polju vzbuja tisti tibetanski vtis, se imenuje Zavodi. Skalovita je in pusta, vendar travnata. Debelejše prsti je nekaj le v zgornjem delu, ob vasi Babno Polje. Zavodi so s svojimi praznimi širjavami edinstveno vznemirljivi. Kažejo podobo izpred stoletij. Vzbujajo spomin na skrivnosti iz starih slovenskih zgodb. Če s ceste, ki seka Zavode, stopiš na sprehod in obhod – če hočeš izletniško užiti najbolj zanimiv del Babnega polja – ne potrebuješ niti stez niti markacij. Hodiš, blodiš; če zablodiš, se zmeraj v polju najde kakšna pot ali stara cesta. Na južni strani vidiš dolgo razpotegnjeno

Veliko prostora za pašo in otroške radosti na Babnem polju

Vas Babno Polje se stiska pod hribe snežniškega pogorja.

Spomenik štiridesetim vaščanom Babnega Polja, ki so jih Italijani jeseni 1942 ustrelili kot talce.

vas Babno Polje; izgubiti se ne moreš. Še če se po stari cesti podaš k drugi babnopoljski vasi, Babni Polici, ki leži nekoliko niže v svoji uvali, ne moreš zaiti v gostem gozdu. Le na samoto moraš biti pripravljen. Na svojevrstno tesnobo, ki smo se je mnogi odvadili: da se namreč iznenada v neznanskem prostoru znajdemo sami, z občutkom, da nas opazujejo živali. Medved ali jelen se ne bosta prikazala, ko ju pričakuješ. Kvečjemu kakšen koštrun se v Zavodih zapodi iz ovčje čre-

de, če se slučajno srečate na paši, in ti utegne zagroziti z rogovi. V takem primeru moraš pač poskrbeti, da si hiter v nogah. Lastnik črede, ki morda kje v bližini drvari, se ti le smehlja. Ni videti kot pastir. Velik je kot Martin Krpan, zvedav je, prijazen. Zadovoljen s samoto in življenjem. Nima slavne kobilice, ampak terenski avto, ne vihti kija in mesarice, ampak dobro motorno žago. Tudi njegov pes ovčar je pohleven, vsekakor bolj kot koštrun. Ali pridejo kdaj volkovi? Ja, včasih jih slišim, kako zavijajo, pozimi, ko imam ovce v oboru. So vse lepo preštete? Ja. Imate ceste splužene? Kakopak. Greste kaj v vas k Hrvatom? Bolj malo. Koliko vas živi v Polju? Okoli dvesto petdeset. Šoloobveznih otrok pa je koliko? Manj kot prstov na roki. Več je torej upokojencev? Veliko več. Ali imate občutek, da živite v zadnjem zakotju? Orjak začudeno pogleda in zmigne z rameni, češ, tako najbrž mislite vi.

Domačnost ljudi je tu drugačna, še bolj notranjska kot drugje na Notranjskem. Ime Babno polje ne pride od babnic, ampak od starega indoevropskega izraza za očeta ali deda, ki je bil v družini ali rodu vrhovna avtoriteta. Babno Polje pa je danes »avtoriteta« le med meteorologi, saj slovi kot kraj, kjer je bila na uradni meteorološki postaji izmerjena doslej najnižja temperatura na Slovenskem: minus 34,5 stopinj Celzija. (Neuradni podatki, izmerjeni v mrazišču Mrzla Komna, pa so še precej nižji: dne 9. 1. 2009 je bilo tam

minus 49,1 stopinj Celzija.) Polje leži namreč na višini okoli 750 metrov. Med temperaturnim obratom pade z okoliških hribov na njegovo dno mrzel zrak, ki utegne vztrajati pri dvajsetih, tridesetih stopinjah pod ničlo dneve in dneve. K sreči Babnopoljci niso nikoli bili v zadregi s kurjavo, bolj s pridelki. Uspevala sta krompir in zelje, žito manj.

Nad vasjo stoji skrivnostni hrib Vražji vrtec, visok 904 metrov. Na njem naj bi hudiči varovali zaklad in uganjali žurke s čarovnicami, ki so tu imele svojo preletno postajo med notranjsko Slivnico in hrvaškim Klekom. Ta vrtec je zdaj hudo zaraščen, tako da je težko odkrivati sledove *limesa*, rimskega zidu, ki je tu razmejeval že ilirska plemena Japodov in Liburnov (po skreganosti podobna nadaljnjim naseljencem Slovanom) in kasneje baje še vzhodno in zahodno rimsko cesarstvo. Nedotaknjen stoji sredi velikih gozdov le še napol pozabljeni spomenik štiridesetim moškim iz Babnega Polja, ki so jih Italijani ustrelili kot talce poleti 1942. Moški so si morali pred smrtjo sami skopati skupni grob; ženske pa so bile še leta 1962, ko sem bil prvič v Babnem Polju, odete v črno.

Zgodovina se je rada okrutno poigravala s tem krajem. Trenutno se bolj šali. Ob njem spet poteka državna meja. Zanja ne vedo le divje živali, ki mirno prihajajo v enega redkih azilov na Slovenskem. Družina Ule je za svojo hišo zgradila majhno oboro. Vanjo je sprejemala bolne ali ranjene srne, lisice, divje prašiče, različno perjad, zlasti osirotele mladiče, da bi se pozdravili, si opomogli, potem pa jih je vračala v naravo. Uletovi so nekoč imeli tudi medveda, ki je najprej redno prihajal obirat ribez, potem pa se mu je obora tako priljubila, da je ostal v njej štiri leta skupaj z ovcami. Ni povedal, kakšne so bile njegove izkušnje s sonaravnim bivanjem z Babnopoljci. Gotovo dobre.

Snežnik nad Babnim poljem

Čez posušeno mlako na polju je galopiral isker konj.

